

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10442/2558

นาย ช.โจทก์ นางสาว พ.จำเลย

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ป.พ.พ. มาตรา 1458, ป.พ.พ. มาตรา 1496, ป.วิ.พ. มาตรา 142, ป.พ.พ. มาตรา 1536, ป.พ.พ. มาตรา 1499/1, ป.พ.พ. มาตรา 1567

ย่อ / หลักกฎหมาย

โจทก์ฟ้องหย่าจำเลยและขอเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองและอุปการะเลี้ยงดูเด็กชาย ม. จำเลยให้การว่า โจทก์ว่าจ้างจำเลยให้จดทะเบียนสมรส และใช้วิทยาการทางการแพทย์โดยการผสมเชื้ออสุจิเพื่อตั้งครรภ์เด็กชาย ม. ให้โจทก์ โดยไม่เคยได้ใช้ชีวิตตั้งสามีภริยาเลย เมื่อเด็กชาย ม. คลอด โจทก์ไม่ส่งเงินมาให้ ไม่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรแต่กลับขอให้ส่งมอบบุตรให้ ขอให้ยกฟ้อง ศาลได้กำหนดประเด็นข้อพิพาทด้วยว่า การจดทะเบียนสมรสระหว่างโจทก์และจำเลยเป็นโมฆะหรือไม่ โดยให้จำเลยมีภาระการพิสูจน์ในประเด็นดังกล่าว เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติว่า การจดทะเบียนสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นการจดทะเบียนที่ปราศจากความยินยอมที่จะอยู่กินฉันสามีภริยากันอย่างแท้จริง เนื่องจากโจทก์กับจำเลยจดทะเบียนสมรสกันเพราะโจทก์ตกลงว่าจ้างจำเลยให้ตั้งครรภ์บุตรให้แก่โจทก์ด้วยวิธีการผสมเทียม โดยต่างไม่ยินยอมเป็นสามีภริยากันอย่างแท้จริงและไม่ประสงค์ที่จะอยู่กินร่วมกันฉันสามีภริยา จึงเป็นการสมรสที่ผิดเงื่อนไขตาม ป.พ.พ. มาตรา 1458 ซึ่งมีผลให้การสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 1496 วรรคหนึ่ง การที่จำเลยให้การต่อสู้คดีว่าการสมรสเป็นโมฆะ ถือได้ว่าเป็นกรณีที่จำเลยซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียร้องขอต่อศาลให้การสมรสเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 1496 วรรคสอง แล้วปัญหาดังกล่าวเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลมีอำนาจพิพากษาว่าการสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นโมฆะได้ กรณีไม่เป็นการพิพากษาเกินคำขอตาม ป.วิ.พ. มาตรา 142 แม้การสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นโมฆะ แต่เมื่อบุตรผู้เยาว์คลอดระหว่างที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาว่าการสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นโมฆะ ผู้เยาว์จึงเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของโจทก์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1536 วรรคสอง

คำพิพากษา

โจทก์ฟ้องขอให้พิพากษาให้โจทก์และจำเลยหย่าขาดจากการเป็นสามีภริยากัน และให้เด็กชาย ม. อยู่ในความปกครองและอุปการะเลี้ยงดูของโจทก์แต่เพียงผู้เดียว จำเลยให้การขอให้ยกฟ้อง และให้จำเลยเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรแต่เพียงผู้เดียว ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า การจดทะเบียนสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยที่สำนักงานทะเบียนอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2551 เป็นโมฆะ ให้แก่นายทะเบียนสำนักงานทะเบียนอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เพื่อบันทึกความเป็นโมฆะไว้ในทะเบียนสมรส กับให้จำเลยเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองเด็กชาย ม. ผู้เยาว์ แต่เพียงผู้เดียว ยกฟ้องโจทก์ ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีให้เป็นพับ โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค 3 แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวพิพากษาแก้เป็นว่าให้ยกคำพิพากษาศาลชั้นต้นที่พิพากษาว่าการสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นโมฆะ และที่พิพากษาให้จำเลยเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองเด็กชาย ม. แต่เพียงผู้เดียว นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น ค่าฤชาธรรมเนียมชั้นอุทธรณ์ให้เป็นพับ จำเลยฎีกา ศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว

วินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติว่า โจทก์เป็นผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ประจำกรุงเอเธนส์ ประเทศกรีซ เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2551 โจทก์เดินทางมาประเทศไทยเพื่อตกลงว่าจ้างจำเลยให้ตั้งครรภ์บุตรให้แก่โจทก์ด้วยวิธีการผสมเทียมโดยการติดต่อผ่านทางนายพิเศษ ต่อมาวันที่ 10 กรกฎาคม 2551 โจทก์จดทะเบียนสมรสกับจำเลยโดยต่างไม่ได้ยินยอมเป็นสามีภริยากันอย่างแท้จริงและไม่ประสงค์ที่จะอยู่กินร่วมกันฉันสามีภริยา ในวันเดียวกับที่มีการจดทะเบียนสมรสโจทก์กับจำเลยไปโรงพยาบาลพญาไท ศรีราชา เพื่อรับการรักษาด้วยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์กับแพทย์หญิงสุชาดา และมีการเก็บน้ำเชื้ออสุจิของโจทก์ไว้ ก่อนที่โจทก์เดินทางกลับไปประเทศกรีซ ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2551 จากนั้นจำเลยเข้าไปรับการรักษาจากแพทย์จนกระทั่งจำเลยตั้งครรภ์ผู้เยาว์ซึ่งระหว่างที่จำเลยตั้งครรภ์โจทก์โอนเงินค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยทุกเดือน เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2552 จำเลยคลอดผู้เยาว์ที่โรงพยาบาลบุรีรัมย์และโจทก์เป็นผู้ตั้งชื่อผู้เยาว์ ต่อมาโจทก์กับจำเลยมีการติดต่อกันเพื่อดำเนินการให้จำเลยกับบุตรผู้เยาว์เดินทางไปประเทศกรีซ แต่เนื่องจากโจทก์ปฏิเสธที่จะโอนเงินให้แก่จำเลยก่อนออกเดินทาง 150,000 บาท และอีก 150,000 บาท เมื่อจำเลยกับผู้เยาว์เดินทางไปถึงซึ่งจำเลยอ้างว่าเงินจำนวนดังกล่าวเป็นค่าจ้างในการตั้งครรภ์ให้แก่โจทก์ จำเลยจึงไม่เดินทางไปประเทศกรีซและขาดการติดต่อกับโจทก์เป็นเวลาเกือบ 2 ปี โดยจำเลยพาผู้เยาว์ไปอยู่ที่จังหวัดขอนแก่นและทำงานอยู่กับพี่สาว ซึ่งพี่สาวและพี่เขยของจำเลยได้ช่วยอุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์ด้วย ส่วนโจทก์หลังจากเดินทางกลับไปประเทศกรีซแล้ว ไม่เคยเดินทางกลับมาประเทศไทยจนกระทั่งเมื่อโจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ คดีมีปัญหาข้อกฎหมายต้องวินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยว่าการที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาให้การสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นโมฆะเป็นการพิพากษาเกินคำขอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 หรือไม่ เห็นว่า คดีนี้ศาลได้กำหนดประเด็นข้อพิพาทว่า การจดทะเบียนสมรสของโจทก์และจำเลยเป็นโมฆะหรือไม่ โดยให้จำเลยมีภาระการพิสูจน์ในประเด็นดังกล่าวไว้ จนได้ข้อเท็จจริงอันรับฟังได้เป็นยุติว่า การจดทะเบียนสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นการจดทะเบียนที่ปราศจากความยินยอมที่จะอยู่กินฉันสามีภริยากันอย่างแท้จริง เป็นการสมรสที่ผิดเงื่อนไขตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1458 ซึ่งมีผลให้การสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1496 วรรคหนึ่ง เมื่อจำเลยยื่นคำให้การต่อสู้คดีว่า การสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นโมฆะและขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีและกฎหมาย จึงถือได้ว่าเป็นกรณีที่จำเลยซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียร้องขอต่อศาลให้การสมรสเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1496 วรรคสอง แล้ว ปัญหาดังกล่าวเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลจึงมีอำนาจพิพากษาว่าการสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นโมฆะได้ กรณีไม่เป็นการพิพากษาเกินคำขอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 ฎีกาของจำเลยข้อนี้ฟังขึ้น คดีมีปัญหาให้วินิจฉัยต่อไปเกี่ยวกับสถานะความเป็นบุตรของผู้เยาว์และอำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์ เห็นว่า แม้การสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นโมฆะ แต่เมื่อบุตรผู้เยาว์คลอดระหว่างที่ศาลยังไม่ได้มีการพิพากษาว่าการสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นโมฆะ ผู้เยาว์จึงเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของโจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1536 วรรคสอง ในส่วนของอำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์นั้น แม้โจทก์กับจำเลยในฐานะเป็นบิดามารดาของผู้เยาว์เป็นผู้มีอำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์ร่วมกัน แต่เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า จำเลยเป็นฝ่ายเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์เพียงคนเดียวมาตั้งแต่ผู้เยาว์เกิด ไม่ปรากฏว่ามีพฤติการณ์เสียหายใด ๆ ต่อสวัสดิภาพและอนาคตของผู้เยาว์ ส่วนโจทก์ไม่เคยกลับมา

ประเทศไทยและไม่เคยดูแลผู้เยาว์อย่างใกล้ชิด ดังนั้น ศาลฎีกาจึงเห็นสมควรกำหนดให้จำเลยเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์ในส่วนของอำนาจปกครองในการกำหนดที่อยู่ของผู้เยาว์ แต่เพียงผู้เดียว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1499/1 และ 1567 พิพากษากลับว่า การสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นโมฆะ ให้แจ้งนายทะเบียนสำนักงานทะเบียนอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เพื่อบันทึกความเป็นโมฆะไว้ในทะเบียนสมรส กับให้โจทก์กับจำเลยมีอำนาจปกครองเด็กชาย ม. ผู้เยาว์ร่วมกัน แต่ให้จำเลยเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองในการกำหนดที่อยู่ของผู้เยาว์แต่เพียงผู้เดียว ให้ยกฟ้องโจทก์ ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสามศาลให้เป็นพับ

องค์คณะ

ชัยยุทธ ศรีจำนงค์ · พฤษภา พนมยันตร์ · จิรนิติ หะวานนท์

ข้อความคำพิพากษาเป็นของศาลฎีกา · ที่มาของข้อมูล: deka.supremecourt.or.th · <https://www.thaideka.online/deka/10442/2558>